

שמעתא עמיקתא

גליון שצ"ה | פרשת פנחס (בהר"ל בלק) | תשע"ט | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לימי בין המצרים (א)

לצורך חולה (לחוק מזגו)

מוותר לנגן לצורך חולה לחוק מזגו. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"א הגה 54). ועיי בדברי יציב (סי רמז)].

שומע כדי להפיג בדידות או פחדים

מוותר לשמוע זמר כשעושה רק על מנת להפיג בדידות או פחדים. [הגרשז"א זצ"ל (שם פכ"ה הגה 8)].

בשעת הנהיגה

הנוהג במכונית וכדו' ונצרך לשמיעת מוזיקה כדי שלא ירדם וכדומה, רשאי לשמוע, על מנת למנוע הסכנה הכרוכה בזה. [דלא גרע מהא דכתיב המ"ב (סי תקס ס"ק ג), עיי"ש, והבא קיל טפי כי יש חשש שכנה. ועיי לקמן לענין קייטנות לילדים. ועיי בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

לצורך התעמלות מטעמי בריאות
מי שזקוק לעשות התעמלות מטעמי בריאות, ולצורך כך צריך לשמוע זמר, בעת הצורך הדבר מותר, בתנאי שאינו עושה לשם הנאה כלל. [כן שמענו בשם הגרש"ז אולמן שליט"א ע"פ המ"ב (סי תקס ס"ק ג). ועיי לקמן לענין שירה בקייטנות].

אינו מכוון לשמוע

השומע כלי זמר בעל כרחו כגון באוטובוס וכדו', אינו עובר איסור, ואינו צריך לאסום אזניו שהרי אינו מתכוין להנות. [עיי בשו"ע (יו"ד סי קמב סעי' ו), רמ"א (שם) ושו"ד (סי"ק לד). שו"ר שכן פסק הגר"ח שליט"א (קרא עלי מועד פ"ב אות ב בתיקונים)].

צילצול פלאפון

מכשיר פלאפון שצלצולו ננגינה של שירים העשויים להביא לידי ריקוד, ראוי להחליף הצלצול בימים אלו לצלצול אחר, אולם אין איסור בדבר. [לכאפי אין חיוב בזה כיון שאינו צלצול המיועד לשמח, אלא לסימן שמתקשרים אליו, ומי"מ ראוי להחליף כיון שיש בזה משום קצת שמחה, והכל לפי הענין. ונפומים שמפעילים שיר עובר המתקשר כדי להנעים ההמתנה (שיחה ממתנה), ולכאורה גם שיר זה אין בעל הקו חייב להחליף כי אין מטרת השיר לשם ריקוד כלל אלא להנעים ההמתנה. ועיי לקמן לענין סיפורים המשולבים עם קצת שירים ושירה בקייטנות. ושוי"מ שדעת הגר"ח שליט"א (תשובת הגר"ח עמ' קנט תשובה רל) שאין בצלצול פלאפון משום איסור שמיעת שירים. ועיי בהליכות והנהגות (עמ' 6) בשם הגרש"א זצ"ל ועיי עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

מוזיקת רקע (בהנחות וכדו')

במקומות שמפעילים מוזיקה להנעים ההמתנה והקנייה של הלקוחות (כמו שמצוי בחנויות וכדו' או בטלפון עד קבלת השירות), ראוי להפעיל בימים אלו מוזיקה שאינה מסוג השירים העשויים להביא לידי ריקוד. [עיי משי"כ בהערה דלעיל. ועיי בשו"מ (מהדו' ו' סי קסט)].

סעודת מצוה (ברית מילה, פדיון הבן, בר מצוה וכדו')

יש אומרים שבסעודת מצוה הנערכת בימי בין המצרים מותר להשמיע שירים המלווים בכלי נגינה. [שכנה"ג (סי תקטא הנב"י אות ג) לענין ברית מילה. וכן פסק בשו"ת חיים שאל (לחיד"א סי כא) וכתב שם שמנהג הספרדים להקל בזה. ועיי באבני יספה (או"ח סי קיב)]. ויש מחמירים. [סידור היעביץ. ואף בסעודת מילה אוסר. והביאו היפה ללב (ח"ב סי תקס אות ז). וכן בא"ר (סי"ק כו) כתי דאין ליקח מנגנים לשם סעודת מצוה בימים אלו. וכן פסק הגרש"א זצ"ל (תורת המועדים סי"ה אות ג) לענין סעודת בר מצוה, ברית מילה וכדומה]. ומכל מקום אף לשיטתם מותר לשיר בפה אלא שגם בזה ימנעו מהרגילות. [הגרש"א זצ"ל (שם)]. ולמעשה מנהג בני אשכנז החמיר בזה. [הגר"ח שליט"א (יד לבין המצרים פי"ז הגה א)]. ובני ספרד הנוהגים היתר יש להם על מה שיסמוכו. [כה"ח (סי תקטא אות ב)].

מסיבת תנאים

מותר לעשות מסיבת תנאים (ללא סעודה אלא באכילת מיני מרקחת). [מ"ב (סי"ק טז)]. ובאופן זה מותר אף לשיר שירי שמחה, אבל אסור לרקוד. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות ד)].

קבלת התן בשירה כנהוג בישיבות

מותר לעשות קבלת חתן בשירה וכי' כנהוג בישיבות הקדושות בשאר ימות השנה, אבל לא ישירו במחויאת כפים וכדו', כדי שלא יבואו לידי ריקוד. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות ו)]. ואפשר שאף המחמירים בשירה בפה ברבים כמבואר לעיל יודו כאן דיש צורך מצוה קצת.

שבע ברכות

יש מתירים בסעודת של ז' ימי המשטה ריקודים וכלי שיר. ויכול כל אדם להיות שם ולשמוח בשמחתם. [בעל האג"מ (משנה הלכות ח"ו רסי קט) והמשנה הלכות (ח"ו רסי קט)]. ויש אומרים שאינם מותרים בריקודים, אבל יש להמנע מכלי שיר. [הגר"ח שליט"א (יד לבין המצרים פי"ז הגה 14). וכן הביא במשנה הלכות (שם) סוברים כן. ודעת השבט הלוי (ח"ג סי קנו וח"י סי פ"א אות ב) דאין לעשות תזמורת וריקודים].

ריקוד אחר קידוש לבנה

יש אומרים שמותר לרקוד ולומר "טובים מאורות" אחר קידוש לבנה אף בימים אלו (לנוהגים לקדשה לפני ת"ב או בליל עשירי באב). [הגרש"א זצ"ל (שערי נחמה ש"ג פי"ז אות א)]. ויש אומרים שכן המנהג. [הגר"ח שליט"א (אשי ישראל תשובה שמ)]. ויש אומרים שלא נוהגים כן. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פט"ו הגה 22)]. ולמעשה כל אחד ינהג לפי מנהג מקומו. ולענין מוצאי ת"ב נדחה עיין עוד להלן.

הכנסת ספר תורה

יש להימנע מלערוך הכנסת ספר תורה בתשעת הימים אפילו ללא תזמורת אלא בשירה בפה בלבד. ואם יש טעם לעשותה דוקא בימים אלו, אם שרים רק בפה שרי. [הגרש"א זצ"ל (ישא יוסף או"ח ח"ג סי קלט)].

לנגן כבית המשטה (לצורך פרנסה)

ישראל שפרנסתו בכלי זמר אצל עכו"מ בבית המשטה (וכן הדין לצורך בן ספרד הנוהג היתר להתחתן בימים אלו), מותר לו לנגן, משום שהוא לצורך פרנסתו. ומכל מקום אין להקל אלא מי"ז בתמוז עד ר"ח. [באיור הלכה (סי תקטא ד"ה ממעטים)].

מנהגי אבלות

תחילת מנהגי האבילות (מי"ז תמוז בלילה או ביום)

מנהגי האבילות של בין המצרים יש אומרים שמתחילים בליל י"ז בתמוז. [נחיים שאל (ח"י סי כד), הגר"ח זצ"ל (ארוחות רבנו ח"ב עמ' קכו אות ו) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות ג). ובא"א מבוטשאטש (סי תקטא) מסתפק האם מנהגי האבילות מתחילים מבין השמשות או מהלילה. ועיין עוד בזה במועדים וזמנים (ח"ח ססי"ג) ובצ"ח (ח"י סי כו)]. וי"א שמתחילין מהיום (ולא מהלילה). [אג"מ (או"ח ח"א סי קסח וח"ג ססי"ק). וכן הביא בשערי המצוינים בהלכה (סי קב אות א)]. והעיקר כדעה הראשונה. [שבט הלוי (ח"ח סי קסח) ועוד]. ולצורך נישואים נוהגים לעשות החופה לפני השקיעה קודם ליל י"ז בתמוז, ובאופן זה מותר אף לעשות הסעודה בליל התענית. [הגר"ח שליט"א (יד בבח"ש עמ' יד הגהות יא-ב)]. ועיי להלן לענין י"ז בתמוז החל בשבת.

נישואים

מנהג שלא לישא אשה בימים אלו

בני אשכנז נוהגים להחמיר שאין נושאים נשים מי"ז בתמוז עד אחר ט' באב. [רמ"א (סי תקטא סעי' ב)]. והטעם שנהגו להחמיר בזה כי לא מסמנא מילתא (אבל מעיקר הדין אין איסור). [מ"ב (סי"ק יד)]. אולם בני עדות המזרח נוהגים להחמיר שנהגו חודש אב. [שו"ע (סי תקטא סעי' ב) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות א)]. אמנם יש מבני ספרד שנהגו כדעת הרמ"א שלא לישא אשה מי"ז בתמוז. [בן איש חי (דברים אות ד) ואור לציון (שם בהגה)]. ומנהג הספרדים בארץ ישראל להקל. [אור לציון (שם בהגה)].

מחזיר גרושתו

מותר להחזיר גרושתו מן הנשואין בימים אלו. [מ"ב (סי"ק טו)].

סעודת אירוסין

אין עושין סעודת אירוסין מר"ח עד ת"ב, אבל ליארס בלא סעודה מותר. [שו"ע (סי תקטא סעי' ב) ומ"ב (סי"ק יט)]. ועיי בה"ח (אות מד) שיש נוהגים שלא ליארס ולא לשדך בימי ביהמ"צ, וכתב שם דכל אחד ינהג כמנהג מקומו].

סעודת תנאים

מותר להתקשר בכתיבת תנאים בימים אלו, ומי"מ סעודה אסור לעשות אף באופן זה (מר"ח עד ת"ב), ואפילו בלא ריקודין ומחולות ואפילו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו מה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. [מ"ב (סי"ק טו וסי"ק טז)]. ולענין שירה וריקוד עיין להלן.

ריקודים וזמר

ריקודים

אסור לעשות ריקודין ומחולות של רשות מי"ז בתמוז ואילך. (ובמקום מצוה, עיי להלן). [מ"ב (סי תקטא ססי"ק טו)].

שמיעת זמר

לכתחילה יש להמנע מלשמוע נגינות מכלי שיר במשך כל השנה. [עיי בסימן תק"ס (סעי' א, ואכמ"ל)]. אולם אף המיקל לשמוע נגינות במשך השנה, אין לו לשמוע נגינות מיום שבעה עשר בתמוז עד לאחר תשעה באב. [עיי באיור הלכה (סי תקטא ד"ה ממעטים)]. וכן פסקו האג"מ (או"ח ח"ד סי כא אות ד) והמנח"י (ח"א סי קיא אות ד). וכן הוא במבית לוי (עמ' ה אות ו) ועוד]. ואפילו שירים מטייפ וכדומה דינם ככלי זמר לענין זה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה ד)].

שירה שאינה מעוררת ריקוד

מותר לשמוע שירה שאינה מעוררת ריקוד (כגון שירי רגש), משום שהיא איננה בכלל המנהג. [הגרשז"א (הליכ"ש פי"ד אות א)]. ומ"מ נכון להמנע אף משירים אלו. [הגרשז"א (שם הגה ה)].

שירה בפה

שירה בפה מותרת אף בבין המצרים. [עיי בשד"ח (פאה"ש מע' בין המצרים סי א אות י). ועיי עוד באג"מ (או"ח ח"ד סי כא אות ז)]. ויש מחמירים בשירה בפה שהיא ברבים (כי יש בזה שמחה). [הגרש"א זצ"ל (תורת המועדים סי"ה אות א)]. ומ"מ יש להמנע אף משירה בפה מר"ח אב עד תשעה באב, שהרי משכנס אב ממעטים בשמחה. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)]. ושירה בפה בשעת הלימוד, או לצורך התעוררות ליראת ה' מותרת בכל אופן. [עיי במועד כחי (סי י אות יט), בשד"ח (פאה"ש מע' ביה"מ סי א אות י) ובשבט הקהתי (ח"א סי קפט)].

שירה מטייפ ללא ליווי זמר

קלטות וכדומה ללא ליווי כלי זמר מותרים. [עיי באג"מ (או"ח ח"א סי קסח) כי נחשב לשירה בפה (שם מיירי לענין איסור שמיעה בכל השנה) וכן הוא בצ"ח (חט"ו סי לג)]. אלא שלכתחלה יש להחמיר בזה. [לחוש לדברי השבט הלוי (ח"ב סי טו אות ב) דס"ל שזה שנחשב לשירה בכלי. ולדעת המקילים יש לדון לענין מוזיקה וקאלית שיש לה ליווי מוזיקלי הנשמע ככלי שיר אלא שהוא עשוי ע"י אמצעים אלקטרוניים המעבדים טוני קולות עד שהדבר נשמע ככלי שיר, האם נדון אותם כשירה בפה או דלמא מחמת שנסמכים ככלי שיר יש לאסור. ולכאורה אם נימא שדינם כשירה בפה היה עליו להתיר שירים אלקטרוניים שהם חיקוי של כלי זמר ואין בהם כלי שיר אמיתיים כלל. אלא שיש להקל בדב"ד כיון שמקורם מקול אדם אין בדינו לאסור דאין לנו אלא מה שאסרו חז"ל, משא"כ מוזיקה אלקטרונית הנ"ל די"ל כיון שעשויים ע"י תוכנות ששונות להשמיע כלי שיר ממש דינם ככלי שיר דומיא דכלי הנקרא אורגן וכדו' שהוא כלי שיר חשמלי ולא מצוינו פוסקים המתירים לשמועם. ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

סובל מעצבות, רבאון או חולי עצבים

אף אם סובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש אין להתיר לשמוע זמר, אלא אם כן סובל מלכאון, ורשאי לשמוע עד ראש חודש אב (והכל לפי הענין). וחולה עצבים מותר לו לשמוע כלי שיר אפילו ביום תשעה באב. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)]. ועיין בסמוך שיש מקילין בזה יותר.

לנגן לצורך עכו"ם למנוע איבה

ישראל שפרנסתו בכלי זמר וכדומה ראשי לנגן עבור עכו"ם בבית המשתה, משום חשש איבה (אפילו אינו עושה כן על מנת להתפרנס). אלא שמר"ח עד ת"ב עליו לישמשו. [בן איש חי (דברים אות ה)].

ללמד לנגן

המלמד מוזיקה לתלמידים שאם לא ילמד יפסיד פרנסתו עבור ימים אלו, ראשי לנגן עד שבוע שחל בו ת"ב. [זכר שמחה (באמברגר סי יז)]. ועיי עוד בסמוך.

ללמוד לנגן

הלומד לנגן ואם לא ילמד יפסיד שכר הלימוד החייב לשלם עבור ימים אלו, ראשי לנגן עד שבוע שחל בו ת"ב. [זכר שמחה (באמברגר סי יז)]. אמנם במקום שאין הפסד, י"א שאין להתיר ללמוד נגינה בימים אלו. [מהר"ם שיק (יו"ד סי שסח) ובעל שבת הלוי (מבית לוי עמי ה אות ז). ועיי בכה"מ (אות מא)]. ויש מי שאומר שאם לומד עתה על מנת להתפרנס מזה מותר [אג"מ (אוי"ח ח"ג סי יז)], אבל לשם הנאה אסור. [אג"מ (שם) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)].

חינוך הקטנים

יש לחנך הקטנים שהגיעו לחינוך, שלא לשמוע שירים בימי בין המצרים. [אג"מ (אוי"ח ח"ד סי כא אות ד)].

לצורך הרדמת הילדים

בשעת הצורך מותר לזמר או להשמיע זמר על מנת שהקטנים ירדמו. [שעה"צ סי תקס אות כה)]. ואם הגיעו לחינוך יש להנמנע אלא אם כן קשה להם להרדם בלא זה. [עיי משי"כ בסמוך לענין גני ילדים. אלא דלכאז"צ ע"ע אמאי השעה"צ היה צריך לצרף שם דעת המקילים שירה ללא כלי נגינה, הרי בלא"ה שרי דומיא דהא דהתיר שם במ"ב (סי"ק יג) לענין מושכי ספינות, וצ"ע ק].

גני ילדים וקייטנות

אין לשיר בגני הילדים ובקייטנות שירים המביאים לידי שמחה, אבל סתם שירים מותר. [הגר"ק שליט"א (חוט שני שבת ח"ב עמי שכח)]. ואם בלעדי שירים של שמחה קשה לנהל את הילדים יש להקל בכל אופן. [הגר"י קמנצקי זצ"ל (אמת ליעקב עמי רכז בהגה) עיי"פ המ"ב (סי תקס סי"ק יג)].

סיפורים משולבים עם מעט שירים

קלטות סיפורים אף אם משולבים בהם מעט שירים מותר לשומעם בימים אלו. [הגרשו"א (פ"י"א הגה 53) לענין ספה"ע, וראה דה"ה בני"ז].

לחשתתף בחתונה הנערכת בימים אלו

חברו הנוהג היתר להתחתן בימים אלו

הנושא אשה בימים המותרים להתחתן על פי מנהגו, מותרים חבריו הנוהגים איסור באותם הימים להשתתף בשמחתו ולשמחו. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות א). ועיי בדברי הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פ"א אות יט)].

חתונה שנערכת שלא כדין בימים אלו

הנושא אשה בימים שנוהגים בהם איסור, אף על פי שעושה שלא כדין מכל מקום יש במקום לומר שמותר להשתתף בחתונה ולשמחו. [משנה הלכות (ח"ו סי קט ד"ה וגדולה). עיי"ש דעמו"כ כי מה שנהוג שלא לישא אינו מדינה אלא משום דלא מסמנא מילתא, עיי"ש].

רב אשכנזי לסדר קידושין עבור זוג ספרדי

ראוי שלא יסדר רב אשכנזי קדושין לספרדי הנושא אשה בימים אלו (כשיש רב ספרדי שיכול לעשות כן במקומו). [הגרשו"א זצ"ל (שם הגה ח)].

תספורת

מנהג שלא להסתפר

בני אשכנז נוהגים שלא להסתפר מ"יז תמוז עד עשירי באב. [עיינ ברמ"א (סי תקנא סי' ד)]. אולם מנהג עדות המזרח שלא להסתפר רק בשבוע שחל בו ט' באב (ועיין בזה להלן בהלכות שבוע שחל בו ת"ב). [עיינ בשו"ע (סי תקנא סי' יב) ובבן איש חי (דברים אות יב)].

שער הזקן

איסור תספורת כולל אף שער הזקן. [שו"ע (סי תקנא סי' יג) ומ"ב (סי"ק ה)]. ואפ"י אלו שרגילים לגלח זקנם כל שבוע, המנהג שלא מגלחים מ"יז בתמוז. [שבט הלוי (ח"י סי פא אות ג)].

שערי השפה

מותר לגלח השפה (שערות מזוית הפה לזוית השניה למעלה מן השפה, כל פתיחת הפה) אם מעכב האכילה. [שו"ע (סי תקנא סי' יג) ודברי סופרים (קיצור הלכות אבלות פי"מ מה ה) עיי"פ הרמב"ן]. ופירוש "מעכב האכילה" שהשפה מתלכלכת בשעת אכילה והוא טרוד לזוהר שלא תתלכלך או לנקותה (שהדבר מעכב האכילה). [דברי סופרים (שם)].

שער שבצדעין

מותר לאשה לגלח ריבוי שער שבצדעין. [מ"ב (סי תקנא סי"ק עט)].

שער הגבות וריסי העיניים ושאר הגוף

מריטת שער ריסי העין או שער הגבות לא חשיב תספורת ומותר לגלחן בכל ימי בין המצרים (ואף לגברים במקום שאין משום "לא ילבשו"). [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה ט)]. וכמו כן שער הרגלים אינו בכלל תספורת. ויש אומרים שמכל מקום מר"ח ואילך הנשים יעשו רק הצרך כדי שלא יתגנו לבעליהן. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמי ה הגה ב). וכמו כן לצורך טבילת מצוה בליל עשירי באב יכולה לגלח שער הגוף ערב ת"ב, אפילו אחר חצות, הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פי"ע אות ה)].

הורדת קצת שערות

אפילו אינו מגלח אלא מקצת שערות אסור אם יש בו משום יפול. [עיי בשו"ע (יו"ד סי שז סי' ו) שמבואר שאבל מותר לסרוק שערו בימי אבלו אע"פ שודאי משיך שער כי בתלישת קצת שערות אינו מיפה את עצמו. ובדרך זה כתי השעה"צ (סי תקנא אות כח), ומבואר שאם מכוון לגלחם אסור. ועיי בב"ח (יו"ד סי אות ז)].

סירוק שערות הראש

מותר לסרוק השערות בימים אלו. [מ"ב (סי תקנא סי"ק ב)].

תספורת לכבוד שבת

תספורת אסור אפילו לכבוד שבת, כי אין הרגילות להסתפר בכל שבוע. [מ"ב (סי"ק לב). אולם עיי בביאור הלכה (ד"ה וכן לכבוד) שצידד להקל בזה].

תכפוהו אבילות של מת ושל שבת זו

מי ששלמו לי יום של אבולותו בתוך שבוע שחל ת"ב להיות בתוכה והכביד שערו, מקיל בתער (משום שאין זה יפול) אבל לא במספרים. [שו"ע (סי תקנא סי' טו) ומ"ב (סי"ק יז)]. וזהו דוקא כשחל יום שלשים בשבוע שחל ת"ב, אבל כשחל מקודם לזה יש אומרים שמותר לו לספר אף לבני אשכנז שנוהגין איסור מ"יז בתמוז. ויש אומרים שאין להקל כ"א כשחל יום שלשים לפני ר"ח. [מ"ב (סי"ק יז)]. ובמקום הדחק יש מקום להקל. [שעה"צ (אות צג)].

אשכנזי עבור ספרדי

אשכנזי, יכול לספר בן ספרד הנוהג להסתפר בימים אלו. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה ח) והגר"ק שליט"א (קרא עלי מועד עמי טז הגה ג)]. ומ"מ אם יש אחר הנוהג היתר היכול לעשות עבורו, עדיף טפי. [הגרשו"א זצ"ל (שם)].

ספרדי הנמצא בישיבה אשכנזית

בן עדות המזרח (הנוהג היתר בתספורת עד שבוע שחל בו ת"ב), הלומד בישיבה של אשכנזים, ראשי להסתפר בימים אלו. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד אות ו) דכיון דכו"ע יודעים שיש בזה מנהגים שונים אין משום לא התגודדו].

התחיל להסתפר והגיע זמן איסור תספורת

ישב להסתפר אפילו עדיין לא התחיל התספורת, והגיע זמן האיסור (עיינ לעיל לענין התחלת הזמן), יש אומרים שכיון שכבר ישב ראשי להסתפר, ויש אוסרים, וכן עיקר. ואם כבר התחיל להסתפר לפני זמן אסור. יש אומרים שודאי ראשי לגמור. ויש אומרים שמותר לו לגמור דוקא אם יש בזה משום כבוד הבריות (ואף ישראל ראשי לעשות כן עבורו), וכן עיקר. [עיי בב"י (יו"ד סי שצ), בשו"ע (שם סי' ב) ונוש"כ. ועיי באורך בשמעתא עמיקתא גליון סי"ז].

המתירים להסתפר

נשים

אחד האיש ואחד האשה שוין באיסור תספורת. [מ"ב (סי תקנא סי"ק עט)]. ויש מפורסקי עדות המזרח הסוברים שנשים מותרות להסתפר בשבוע שחל בו תשעה באב. אלא שטוב לדחות התספורת לאחר תשעה באב אם לא מוכרחות להסתפר כעת.

[אור לציון (פכ"ז אות ג)].

לצורך צניעות

גילוח לצורך צניעות, כגון שלא יצא שער מכיסוי הראש מותר. [בעל שבת הלוי (מבית לוי ביה"מ עמי והגה ב)].

לצורך טבילת מצוה

הנוהגת תמיד לגלח שערה לטהרתה מותרת לעשות כן בין המצרים. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה ז)].

לצורך שידוכין

לצורך שידוכין יש להתיר אפילו תספורת הראש, לנערה, אף מר"ח אב ואילך עכ"פ עד שבוע שחל בו ת"ב. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה ז), עיי"ש טעמו].

קטנים

אסור לגדולים לספר קטנים בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. [שו"ע (שם). וכתב הפמ"ג (אי"א סי"ק לח) דכן מוכח מהרמ"א דשתיק ליה להשריע]. ויש מחמירים לבני אשכנז מ"יז בתמוז או על כל פנים מר"ח. [עיי במ"ב (סי"ק פב) שכתב בשם הא"י דלדין יש להחמיר בתספורת מ"יז בתמוז וכיבוס מר"ח, ובח"י"א כתב דלצורך קטנים אין להחמיר אף לפי מנהגינו אלא בשבת זו, עיי"כ. ובחנוך לנער (פכ"א סוף הגה ג) כתב דיש להחמיר עכ"פ מר"ח].

הלאקה

תספורת ראשונה שמספרים ילדים בני שלש ("חלאקה") מותרת אף בשבוע שחל בו ת"ב (ויש לעשותה בצנעה), אבל ראוי להקדימה קודם ג' בשבועות. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בין המצרים עמי יז אות ב) ועיי בחנוך לנער (פכ"א סי"ק א)]. ואם לא הקדימה יאחרנה לאחר ת"ב. [רבבות אפרים (ח"א סי' שלו אות ב)].

הצניצה בין הראש לתפילין

גלוח השער לצורך מניעת חציצה בין הראש לתפילין, שרי. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה י"ג)]. גלוח השער לצורך סיכה להסרת פצעים עד שבוע שחל בו ת"ב, שרי. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 56 191)].

במקום הפסד ממון

העוסק באיזה משחר שאם לא יספר את זקנו בימי בין המצרים יש חשש הפסד גדול ואיבוד פרנסה, יש להתיר לו להסתפר. והכל לפי ראות עיני המורה. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד אות ו)]. ויש מתירין רק עד שבוע שחל בו ת"ב אם לא באופן שכשימנע מלספר לא יוכל לעבוד ויהיה לו קשה למצוא ממון כדי לפרנס בני ביתו (שלא יוכל למצוא הלואה אלא בקושי). [אג"מ (אוי"ח ח"ד סי קב וח"ה סי' כד אות ט). ודעת הגרשו"א זצ"ל (הלכות חג בחג הגה 65) להחמיר שלא להסתפר במקום הפסד ממון ושם מיייר לענין ספה"ע וק"ו לימי בין המצרים. ועיי בורע אמת (סי ט) ובשיכיל עבדי (ח"ה סי' נה אות ב)].

הולך לפני שרים

ההולכים להשתדל לפני שרי ממשלה וכיוצא בזה, יש מקום להתיר להם להסתפר, ויש לעשות שאלת חכם. [שבט הלוי (ח"י סי' פא אות ג). ועיי בורע אמת (ח"א סי' סט) ובחתי"ס (אוי"ח סי קנח)].

בעלי ברית

אם יש מילה בימי בין המצרים, יש אומרים שבעלי הברית ראשים להסתפר. ויש אוסרים. [עיי בשע"ת (אות א) שהביא מח' בזה, והמ"ב (סי תקנא סי"ק ה) ציין לדבריו. ובשעה"צ (אות ד) הביא מהחתי"ס להחמיר]. ויש אומרים שהמנהג באר"י להחמיר. [שבט הלוי (ח"י סי' פא אות ז). ועיי במבית לוי (בין המצרים עמי ו בהגה) שיש מקומות שנוהגים להקל לגמרי ויש מקומות שנהגו להקל רק בשער הזקן, עיי"ש. ולדעת המתירים להסתפר יש לומר שמותרים להסתפר אפילו ביום שלפני המילה סמוך לערב קודם הליכה לבית הכנסת. ואם חלה המילה בשבת מותרים להסתפר בערב שבת. וכמ"ש המ"ב (סי' תצג סי"ק יג) לענין ספירת העומר].

בר מצוה

נער הנעשה בר מצוה בימי בין המצרים אינו ראשי להסתפר. [עיי בשערי תשובה (רסי תקנא) שהביא מח' לענין תספורת לבעל ברית. והביאו המ"ב (שם סי"ק ה), ושם מיייר מר"ח אב. ועיי במבית לוי (ח"י עמי כ) שהמנהג באר"י שלא להקל בזה בכל בין המצרים. ואי"כ ק"ו לענין חתן בר מצוה שאין להקל. וכן פסק במשנה הלכות (ח"י סי' מה). ועיי בשערים מצויינים בהלכה (סי' קכ אות ח)].

הקרואים לחתונה (של מי שנוהג היתר לישא אשה בימים אלו)

הקרואים לחתונה (של חתן הנוהג היתר להנשא עד ר"ח) אינם רשאים להסתפר, אולם כאשר בלא תספורת ימנע מללכת לחתונה רשאי להסתפר בימים שנוהג איסור. ואף אם הוא מהקרואים שלא יקפידו עליו אם לא יגיע (וכל זה למתירים לבעלי ברית להסתפר בימים אלו). וישאל שאלת חכם. [אג"מ ח"ב סי' צה ד"ה ולכן אם].

ועיי"ש דהיינו טעמא כי יש מצוה על כל אחד בשמחת חתן וכלה, וכשלא יסתפר לא יוכל להיות שם רשאי להסתפר, ול"ד לברית מילה שאין מתירין לכל הקרואים להסתפר אלא לאבי הבן והמוהל והסנדק, ששם אין מצוה על שאר אדם מצד עצמו שיבואו להברית אלא על אבי הבן הוא מצוה שיעשה בשמחה ברבוי עם ושיקרא חבריו לשמח עמו, אבל בנישואין הוא מצוה על כל אדם שירכוש לשמחת הנישואין.

נטילת צפורניים

נטילת צפורניים מותרת אפילו אחר ר"ח. ומשבווע שחל בו ת"ב נחלקו הפוסקים האם מותרת. ולהלכה לצורך מצוה (כגון משום חשש חציצה לטבילת מצוה או נט"י וכדו'), בודאי שרי. וכן לכבוד שבת כגון שחל ת"ב בשבת שרי בער"ש ליטול הצפרניים. [מ"ב (סי' תקנ"א ס"ק כ) ומהר"ל דסק"ן (קו"א סי' ה ס"ק סג). ועי' בט"ז (סי' יג) שהוא מהמחמירים דמירי בשבוע שחל בו ת"ב. וכן הביא הנו"ב (ק"י יו"ד סי' צט) אליבא דשיטה זו]. וכן בשינוי כגון בידים או בשיניים, שרי. [הגר"ש"א זצ"ל (תורת המועדים אות כ) ואור לציון (פכ"ז אות ד)].

ברכת שהחיינו, הטוב והמטיב והגומל

מלבושים הדישים וכדו'

יש אומרים שטוב לזהר מלומר שהחיינו בבין המצרים על מלבוש או שאר כליש. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' יז)]. ויש מקילים בזה. ומ"מ יש להחמיר. [מ"ב (סי' צ"ח)]. ולכן לא ילבש הצבד. [מ"ב (סי' צ"ט)]. וטעם האוסרים יעיי'ן בספר חסידים (סי' תתמ) ובמ"א (סי' מב) דכיון שהזמן הוא זמן מרבנות אין לברך 'שהחיינו והגיענו לזמן הזה'. ועי' ב"ח שם שבבואר שאת בזה איסור אלא מדת חסידות. ועי' באב"ז (סי' תכח). ועי' במהר"ל (סי' לא) ובבאר הגור"א (שם). ויוצא שהאיסור הוא מחמת הברכה ולא מחמת עצם אכילת הפרי. אולם בשו"ת פלא יועץ (ח"ב סי' כח) הביא בזה מ"ח ונקט כהמחמירים שהאיסור הוא באכילת הפרי. ועי' לקמן משי"כ לענין לצאת מדין שומע כעונה הנפ"מ בזה].

נעלים הדישים

מותר לחדש נעלים עד ראש חודש כיון שלא מברכים עליהם שהחיינו, אמנם מר"ח ואילך אסור. [ש"ב (פ"ז ס"ק מה)]. ויש מפורקים עדות המזרח שפסקו שמותר ללבושם (אפילו בשבוע שחל בו ת"ב) משום שאינן בכלל בגד מכובס ואין מברכים עליהן שהחיינו. [אור לציון (פכ"ז סוף אות א)]. (אבל אסור לקנות אותם מר"ח. [אור לציון (שם)]. ועיי'ן בזה לקמן בדיני משא ומתן).

פרי הדיש

דין ברכת שהחיינו על פרי שווה לברכת שהחיינו על מלבוש וכדומה המבואר לעיל, ולמעשה נוהגים להמנע מלברך, ועל כן לא יאכל בימים אלו פרי שמברכים עליו ברכת שהחיינו. [מ"ב (סי' ק"א)].

פרי הדיש שלא ימצא לאחר בין המצרים

פרי שלא ימצא אחר ט' באב, מותר לברך ולאכלו בבין המצרים. [רמ"א (סי' תקנ"א סעי' יז)]. ואם יכול לשומרו במקרה, ישמרנו עד לאחר ימי בין המצרים. ואם נשמר עד השבת הקרובה בלבד, ישמרנו עד לשבת. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות ג)].

לקח פרי הדיש ובירך עליו ברכת הפרי

אם לקח בבין המצרים פרי חדש ובירך עליו ברכת הפרי, יברך עליו גם ברכת שהחיינו. [ברכ"י (סי' תקנ"א ס"ק יב), אב"ז (סי' תכ"ח אות ה) וכה"ח (אות ר"ד)]. ועי' בכ"ח (אות רטו) שאם אכל ללא ברכה משום שחשב שאסור לברך י"א שאחר בהמ"צ יאכל פרי אחר חדש ויכוין לפטור גם אותו פרי].

התחיל לאכול ללא שהחיינו

אם אכל קצת מפרי חדש ללא ברכת שהחיינו לא יאכל עוד מאותו פרי. [כה"ח (סי' רכה אות מ)]. ועיי"ש שלאחר בין המצרים יקח פרי אחר חדש ויברך עליו שהחיינו ויכוין לפטור את זה].

חולה ומעוברת

חולה רשאי לאכול פרי חדש משום שהפירות מותחין לו את תאוותו לאכול דברים טובים ובמקום חולי לא קבלינו עלן. וכמו כן אשה מעוברת רשאית לאכול פרי חדש דשמת תאוה ויגרום נזק לה ולולד. [מ"ב (סי' צ"ט)]. ויש אומרים שיברכו ברכת שהחיינו על הפרי. [תשובה מאהבה (ח"ב ע"מ לו טור ד) וכה"ח (אות ר"א)]. ויש אומרים שיאכלו ללא ברכה זו, וכן עיקר. [מ"ב (שם)]. ועי' בבב"א טעמו של המ"ב בזה בשלמת חיים (סי' שז) ובש"א יוסף (או"ח ח"ד סי' קמ"ג) בשם הגר"ש"א זצ"ל].

קטנים

קטן שיש לו ידיעה קצת, אבל לא יודע להבחין בין ימים אלו לשאר ימות השנה, ומתאוה לפרי חדש, מותר לתת לו. ויברך שהחיינו, כדי שלא יטעה ולא יברך שהחיינו בשאר הימים. [ברכ"י (סי' תקנ"א אות ט), שער"ת (שם) וכה"ח (אות ר"ב)].

על מצוה בזמנה (פדיון הבן וכדו')

מברכים ברכת שהחיינו על מצוה שהגיע זמנה כגון ברית מילה (במקומות שנוהגים לברך עליה שהחיינו כל השנה), פדיון הבן וכדומה, ולא יחמיץ המצוה על מנת להמנע מלברך שהחיינו. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' יז) ושבט הלוי (ח"י סי' פד אות ג)].

מקיים מצוה פעם ראשונה

מי שמקיים מצוה בפעם ראשונה כגון נער שנעשה בר מצוה ומניח תפילין פעם ראשונה בימי בין המצרים, שיש סוברים שמברך שהחיינו, לא יברך. [הגר"ש"א זצ"ל (שלמי מועד פ"ט ע"מ תע"תע"ח ושלימי שמחה ע"מ תר"ה) ואף שבדבר שזמנו קבוע מברכים שהחיינו שאני הכא דלא שיקא מלתא לכוי"ע דמברכים. אולם באור לציון (ח"ג פכ"ה אות א) ושם ע"ל דבכה"ג רשאי לברך שהחיינו על דבר אחר ע"מ לפטור המצוה]. ומ"מ אם נעשה בר מצוה בסוף ימי בין המצרים, ויכול ללבוש בגד חדש לאחר תשעה באב ולברך שהחיינו, ולכוון בברכתו גם על התפילין. [הגר"ש"א זצ"ל (שם)].

בשבת

יש אומרים שאין לברך שהחיינו על בגד חדש וכדומה אף בשבת, ויש מקילים. ומעיקר הדין יש מקום להקל. [מ"ב (סי' תקנ"א ס"ק צ"ח). ועי' בערוה"ש (אות לח) שכת' שמנהיגו שלא לברך שהחיינו מר"ח אב ואילך ואפי' בשבת]. ויש אוסרים בשבתות שבימים אלו ע"פ האר"י זצ"ל. [האחרונים בער הכוננות דף פ"ט ע"ב, וכ"ח (סי' כ"ד), כה"ח (שם אות ה) והאור לציון (ח"ג פכ"ה הגה ג ד"ה והנה) מחמיר בזה]. ולמעשה יש אומרים שהמנהג הפשוט בחו"ל להקל. אבל באר"י המנהג הפשוט להחמיר שלא לברך ברכת שהחיינו אף בשבת. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ע"מ ז' הגה א)]. וכל אחד ינהג כמנהגו.

בערב שבת (למקילין לעיל)

הלובש בגד חדש ערב שבת לכבוד שבת, יכול לברך שהחיינו אחר שקיבל עליו שבת. [הגר"ח"ק שליט"א (גליון מים חיים 89)].

בליל י"ז בתמוז

יש אומרים שמותר לברך ברכת שהחיינו בליל י"ז בתמוז. [מטה אפרים]. ומ"א אף בליל שבעה עשר בתמוז אין לברך ברכת שהחיינו. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות ג)].

בי"ז בתמוז שחל בשבת

כשיום י"ז בתמוז חל בשבת יש אומרים שלכולי עלמא מותר לברך. [מ"א (סי' תקנ"א ס"ק מב)]. ויש מחמירים אף בכ"ג. [ברכ"י (סי' תקנ"א ס"ק יא)]. ודעת בעל השבט הלוי (מבית לוי בין המצרים ע"מ ג' הגה טו) דיש להמנע מלברך.

בראש הדיש

בראש חודש דינו כמו בשבת (עיי'ן לעיל). [שעה"צ (אות צט)].

בעשירי באב

אף ב"י באב אין לברך ברכת שהחיינו. [שער"ת (סי' תקנ"א ס"ק ב) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות ג)]. ומ"מ כשחל י' באב בערב שבת, וסמוך לשבת רוצה ללבוש בגד חדש לכבוד שבת, רשאי אז לברך שהחיינו, שכיון שלבוש לכבוד שבת ויש כבר הארת שבת, שפיר דמי. [אור לציון (ח"ג פכ"ה הגה ג)].

מברך שהחיינו על מילה וכדו' האם רשאי לפטור פרי

כשמברך שהחיינו על המילה או על פדיון הבן וכדומה יכול אז לפטור פרי חדש בברכה זו. [שד"ח (אס"ד מע' בין מצרים סי' א אות ד) ואור לציון (ח"ג פכ"ה הגה ג ד"ה ומ"מ)]. ועי' משי"כ שמתא עמיקתא בגליון ער"ב].

לצאת ע"י אחר מדין שומע כעונה

המברך ברכת שהחיינו בימים אלו כגון שנוהג היתר בדבר או שמברך עבור מצוה וכדומה, אין לצאת ידי חובה על ידו ולפטור כלי או פרי חדש, ובמקום צורך גדול יש להקל. [ע"י בשד"ח (מע' בהמ"צ סי' א אות ז) שמקיל בזה. ובשו"ת פלא יועץ (ח"ב סי' כח) מחמיר. ועיי"ש בשד"ח שכתב להקל לענין סעודת פדיון הבן, אולם במברך בברית מילה כתב ד"מ"א (בירך את אברהם דף צח אות יא) דלא מהני כיון שהוא לא אגב הלחם. אולם לדעת שאר הפוסקים אפשר להוציא יד"ח ברכת שהחיינו אף שלא אגב הפת, ע"י בזה במנח"ש (ח"א סי' כ) ובשמע"ת עמיקתא בגליון קכ"ד ובגליון ער"ב].

ברכת הטוב והמטיב

מותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי בין המצרים. [סידור יעב"ץ, שער"ת (סי' תקנ"א ס"ק ח), שד"ח (מע' בין המצרים סימן ב ס"ק ג) ואור לציון (ח"ג פכ"ה אות ד)]. ואף בת"ב מותר לברך ברכה זו (כגון מי שילדה אשתו זכר למברכים בשו"מ). [אור לציון (שם)]. ועיי'ן עוד להלן לענין קניית דברים שהחיינו לברך עליהן ברכה זו מר"ח ואילך.

ברכת הגומל

מברכים ברכת הגומל בבין המצרים. [אור לציון (פכ"ה אות ד)]. ולענין ת"ב ע"י לקמן.

א טיולים

יש אומרים שיש להמנע מהליכה לטיולים בבין המצרים. [שד"ח (ח"ה פאת השדה מע' בין המצרים סי' א אות ו)]. ולמעשה אין לאסור עכ"פ עד ר"ח אב, אלא שיש למעט בזה מחמת אבל של ימים אלה. [ע"י בשבט הלוי (ח"י סי' כז)].

זחירות מפכנה

(ניתוחים - שחיה בים וכדומה)

הליכה למקום סכנה

בימים אלו יש להקפיד יותר משאר ימות השנה מהליכה למקומות שיש בהם חשש סכנה. [מקור חיים (לבעל החו"י אות יז)].

ניתוח

ראוי להמנע מעשיית ניתוח (שאינו דחוף) בימי בין המצרים. ואם הדבר קשה עכ"פ יש להקפיד מר"ח אב, ולכל הפחות משבוע שחל בו ת"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בהי"מ אות יב)].

שחיה בים

מן הדין מותר לרחוץ בבריכה ובים בימי בין המצרים. ויש אומרים שאין צריך לחשוש בזה משום סכנה אף בימים אלו. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פ"ד אות ה), בעל השבט הלוי (מבית לוי בהי"מ הגה ז), אור לציון (פכ"ה אות ה) ע"פ התירו"ד (סי' קג) והשלחן גבה (סי' תקנ"א אות מה), שנהגו לרחוץ בימים ובנהרות בימים אלו]. ויש חוששים מהליכה לים בימים אלו מפני הסכנה. [מקור חיים (לבעל החו"י סי' תקנ"א סעי' ד) ושד"ח (ח"ה פאת השדה מע' בין המצרים סי' א אות ו)]. והגר"י"ק זצ"ל (ארחות רבנו ח"ב ע"מ קסט) לא נתן לילדים לנסוע לים בבין המצרים משום סכנה]. ואם נכנס במקום שאינו עמוק אין לחוש. [תשובות והנהגות (ח"ב סי' רסג) כתי' שמן הדין שרי אבל ראוי להמנע אם נכנס עמוק עד קרוב לקומת איש]. וכן אם עושה כן לצורך בריאות אין לחוש להליכה לים. [ארחות רבנו (ח"ב ע"מ קסט)]. ומ"מ אין חילוק בכל זה, בין אם הלך לים לפני בין המצרים או לא. [הגר"ש"א זצ"ל (שם), הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פס"ח אות כא) ואור לציון (פכ"ה אות ה)].

טיסה

אין חשש בטיסה במטוס בימי בין המצרים, אולם ראוי להמנע בתשעת הימים במדת האפשר. [הגר"ש"א זצ"ל (להל"ש פ"ד אות כ) ובעל השבט הלוי (מבית לוי בהי"מ ע"מ יא הגה יב)]. ובמקום צורך מצוה עיי'ן בסמוך.

ללכת יחידי

צריך לזהר מ"מ"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מסוף ד' שעות עד סוף ט' שעות (משום שבהם קטב מרירי שולט). [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' יח) ומ"ב (סי' קב)]. ועי' בבב"א הלכה (שם) דלפי מה שמבואר בפסחים ק"י"א ע"ב יותר יש לזהר מחד בתמוז עד שיתפר דודאי שכיח]. והקפידא בזה היא דוקא בהליכה בדרך ולא הליכה בעיר. [ערוה"ש (אותלט) וחזו"א (ד"נים) והנהגות פ"י"ט אות א)]. וכע"ז הנה כתב הא"י"א מבטשאטש (סי' תקנ"א) שאין זה אלא במקום שומם שאין אנשים רגילים לילך שם].

ללכת בין חמה לצל

יש להזהר בימים אלו שלא לילך בין חמה לצל. [מ"ב (סי' קב)]. ונראה שעיקר הקפידא בזה למי שהולך כסדר בשביל שהוא בין החמה לצל ולא כשעובר באופן אקראי בין חמה לצל המצוי בדרך. [הגר"ח"ק שליט"א (קרא עלי מועד פ"ב אות ט)]. ומכל מקום כל החשש בזה הוא בדרך ולא בעיר, כמבואר לעיל.

עושה לצורך מצוה

אם הולך לצורך מצוה הנצרכת דוקא בימים אלו, אין לחוש לסכנות הנ"ל, ד"שומר מצוה לא ידע דבר רע"י. [התעוררות תשובה (סי' שמח), הגר"ש"א זצ"ל והגר"ח"ק שליט"א (ישא יוסף אר"ח ח"ד סי' קמ"ד)].

הכאה לצורך הינוך

בימים האלו צריך להזהר יותר שלא להכות, אע"פ שעושה כן לצורך חינוך הילדים. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' יח) וקשו"ע (סי' קכב אות ב)].

תיקון הצות

מבואר בכוונות האר"י ז"ל שיש להתאבל על החורבן שבין המצרים אחר הצות, ויבכה כמו חצי שעה. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק קב)]. ונהגו אז לומר תיקון צות. [ערוה"ש (אות לט)]. ואומרים תיקון רחל (אחר צות בצהריים) ואף בשנת השמיטה יש לאומרו. [כח"ח (אות רכד)]. וכל זה לבד מערב שבת, ערב ראש חודש, ראש חודש וערב תשעה באב. [ערוה"ש (אות לט)].

דינים הנוהגים מר"ח עד ת"ב

חומרת דיני האבילות בתשעת הימים

חומרת דיני אבילות בטי' הימים כאבילות תוך לי' יום על קרוביו (ר"ל) ואינה כאבילות תוך שבעה. [ישועות יעקב (סי' תקנא ס"א) ומטה יהודה (שם ס"ק יב)]. וכן דעת הגרשו"א זצ"ל [אבני ישעיהו ח"ג סי' נח ענף א] שהם שווים לכל מיל, ע"כ. ומי"מ יש מקומות שהחמירו באבילות של ימים אלו יותר מאבילות על קרובים כיון שאבילות דרבים חמירא טפי, ע"י במ"א (סי' תקנא ס"ק לח). וע"י עוד במהרי"ל (סימן רא). ויש מקומות שהקילו טפי כי הוי אבילות ישנה.

למעט בשמחה

משנכנס אב ממעטין בשמחה. [שו"ע (סי' תקנא ס"א)]. והיינו עד ת"ב. [קרוב נתנאל (תענית פי"ד אות ב)]. ואם אומרים עד עשירי באב. [כח"ח (אות א)].

להמנע מלהתדיין עם עכו"ם

ישראל שיש לו דין עם עכו"ם, אם יכול ישתמט ממנו עד ר"ח אלול ועכ"פ עד אחר ת"ב, דר"ע מזליה. [שו"ע (סי' תקנא ס"א) ומ"ב (סי' ב)].

משא ומתן

משא ומתן

מר"ח עד התענית ממעטים במשא ובמתן. [שו"ע (סי' תקנא ס"א)]. יש אומרים שיש למעט במשא ומתן של שמחה, כגון לקנות כלי כסף או צרכי חופה וכדומה. ויש אומרים שבכל משא ומתן צריך למעט בעת הזאת ולא יעסוק אלא כדי פרנסתו. ובזמנינו נהגו להקל בכל זה משום שהכל נחשב כעת כדי פרנסתו. [מ"ב (סי' יא)]. ומכל מקום טוב להחמיר לענין משא ומתן של שמחה (כגון קניית רהיטים וכדומה), אבל דבר לצורך העבודה אינו בכלל זה, עיין להלן, אף על פי שגם בזה נהגו להקל שמא לא יוכל להכין אחר כך. [שעה"ש (אות יג), אג"מ (ח"ג סי' פ) ואור לציון (פכ"ו אות א)].

קניית בגדים חדשים

מר"ח אב אסור לקנות בגדים חדשים ומנעלים חדשים אפילו דעתו שלא ללבושן עד אחר ת"ב. [רמ"א (סי' תקנא ס"א) ומ"ב (סי' קט)]. ולענין המוכר, מבואר לעיל דלצורך פרנסתו רשאי למכור. [וע"י מש"כ לעיל לענין נעלים חדשות, בדיני ברכת שהחיינו].

לצורך מצוה (תפילין, ספרים וכדו')

לצורך מצוה הכל שרי. [רמ"א (ס"א)]. ועל כן כשנדמן לו לקנות תפילין חדשות ודאי מותר כיון שהוא רק למצוה. [אג"מ (ח"ג סי' פ)]. וכמו כן מותר לקנות ספרים לצורך לימוד ת"ת דחשיב כצורך מצוה. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה טז)]. וטלית שהוא בגד מסתבר שאסור אף שלובשין אותו רק למצוה. [אג"מ (ח"ג סי' פ)]. ואם אין לו ציצית לקיים בו המצוה (אפי' בהשאלה), מותר, ע"י ברב פעלים (ח"ד סי' כט).

מבצעים

אם יש ריד, כיון שהוא דבר האבד שרי לכולי עלמא אם הוא מוצא אז בזול יותר. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק יא) וכן איש חי (פ' דברים אות ב)].

דבר שלא יוכל לקנותו לאחר ת"ב

דבר שלא יוכל לקנותו לאחר ת"ב או שאין לו שהות לאחר ת"ב מותר לקנותו, אפילו הם צורכי חופה. [בן איש חי (פ' דברים אות ב)].

כלי בית וכדומה (קניית מכונית, מזגן וכדומה)

אסור לקנות מר"ח אב דבר שמחייב ברכת שהחיינו כי הוא כבנין של שמחה שאסור. [אג"מ (ח"ג סי' פ) ד"ה ד"ה ומכונית]. ועל כן אין לקנות מר"ח מכונית חדשה אם הוא לתענוג (אפילו באופן שמברכין עליה הטוב והמטיב כגון שיש לו אשה ובנים שגם נהנים מזה) כי הוא כמו בנין של שמחה שאסור. [אג"מ (שם)]. וכמו כן אין לקנות מזגן מר"ח משום משא ומתן של שמחה. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ ע"י יג הגה ט), ומי שסובל מאוד מהחוסר רשאי להקל בזה. [עיי"ש]].

קניית כלים לצורך העבודה (מכונית וכדומה)

מותר לקנות מכונית וכדומה לצורך פרנסה אף בתשעת הימים, שזה בכלל משא ומתן שבזמננו נהגו להקל (ואין זה מו"מ של שמחה שכתב בשעה"ש שטוב להחמיר), ומצד שהחיינו יברך אחר ת"ב כי בשביל זה אין עליו ליבטל ממלאכתו. [אג"מ (אור"ח סי' פ)].

יקבל המוצר בתשעת הימים

אם קנה כלי חשוב כגון רהיטים המיפים את הבית בזמן היתר לא יקבל אותם בטי' הימים אפילו באופן שאינו חייב לברך עליהם שהחיינו. [אג"מ (ח"ג סי' פב)]. [אא"כ יש חשש דבר אבד בדבר, שבכ"ה יקבלם ויברך לאחר ט' הימים].

יקבל המוצר לאחר תשעה באב

אין לקנות דברים שיש בהם משום שמחה (קניית רהיטי בית וכדו', עיין לעיל), אף שלא יקבל מה שקנה אלא לאחר תשעה באב. [אור לציון (פכ"ו אות א)]. ובמקום הצורך יש להקל בזה. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד אות כב)].

קניית מתנה ונתינתה

מותר לתת מתנות סוף שנה למלמד או לנער בר מצוה וכדו' אף בתשעת הימים, ואם לא קנאה לפני תשעת הימי נראה שמותר אף לקנותה בימים אלו אם עתה הוא זמן נתינתה. [ע"י במ"ב (סי' תקנא ס"ק מא) שכת' לענין תב"א שאסור לשלוח מתנה לחברו. ומשמע דרק בת"ב אסור והיינו כי איסור זה הוא משום שאילת שלום כמבואר במ"א (שם ס"ק כא) וזה אסור רק בת"ב. וע"י בכ"ה (שם אות צא) שבתורת צדקה מותר אף בת"ב. וע"י עוד טעם להתיר לענין מתנות סוף שנה וכדו' כי אין זה אלא כשתלום חוב ואינו דבר של שמחה, והוי כדבר האבד שמתור כמ"ש בדברי מלכאל (ח"ה סי' רלז) לענין נתינת מתנה לאבד בפרים, עיי"ש. וכן פסק הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש שם הגה טז) שמותר לתת מתנה בימים אלו. וכן דעת בעל השבט הלוי (מבית לוי ע"י כד אות ז)].

קניית טבעת וכדו' עבור בלה

קניית הטבעת שנותנים לכלה בשעת שידוכין, נחשבת דבר של שמחה שיש לאסרו בין ר"ח אב לטי' באב, אך אם יש לחוש להפסד, מותר. ולהודיע המקח מותר בכל אופן. [אג"מ (אור"ח סי' פד אות א)].

קניית נעלי גומי לת"ב

מי ששכח לקנות נעלי גומי לת"ב קודם ר"ח, רשאי לקנותם אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. [אג"מ (אור"ח סי' פ), בעל שבט הלוי (מבית לוי ע"י יג הגה ח), כח"ח (אות צ) ואור לציון (שם הגה ב)].

בנין של שמחה

בית התונת בנו - ציור וכיור

מר"ח עד התענית ממעטים בבנין של שמחה, כגון בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור. ואם היה כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (ולצורך מצוה הכל שרי). [שו"ע (סי' תקנא ס"א)].

להרחיב דירתו (בנין להרוחה)

כל בניה שאינה צריך לו לדירתו ורק שעושה כן להרווחה בעלמא אסור. [מ"ב (סי' ק) א]. אולם בנין שאינו להרוחה שרי כמבואר להלן.

בונה על מנת למנוע הפסד (כגון המשלם שכירות וכדו')

בניה ע"מ למנוע הפסד אפילו יש בה שמחה, מותרת. [מ"ב (סי' ק) א]. ועל כן הדר בדירה שכורה ועיכוב הבניה תגרום לו הפסד ממוון, רשאי לבנות ולשפץ ע"מ למנוע הפסד כפי ראות עיני המורה. [ובשבט הלוי ח"ג סי' פב] כתב דיש להקל לכתחלה רק עד שבוע של ת"ב, ובהפסד גדול מאד לפי ראות עיני המורה].

סיווד הבית

ממעטין אף בבנין של ציור וכיור. [שו"ע (סי' תקנא ס"א)]. ועל כן אין לסייד הבית מר"ח. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ ע"י ח אות ד)]. וכן אין לצבוע את הדירה בציורים מראש חודש אב, אף אם עושה כן עם גלגל המיוחד לכך. [אור לציון (פכ"ו הגה א)].

התקלקל הסיווד מהמת רטיבות וכדו'

אם נתקלקל הסיווד מחמת רטיבות וכדו' מותר לסייד אף בשבוע שחל בו ת"ב, כיון שאינו עושה להרווחה. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ ע"י יג הגה ח)].

הדבקת טפט

הדבקת טפט על הקיר אין בו איסור ברור (אף בשבוע שחל בו ת"ב), ומ"מ יש להמנע, ואם התחילו קודם ר"ח אב, יש להחמיר שיגמרו לפני שבוע שחל בו ת"ב. [אג"מ (אור"ח סי' פב)].

עושה בקבלנות

אם שכר נכרי קודם ר"ח בקבלנות מותר בכל ואפי' בת"ב עצמו דנכרי אדעתא דנפשיה עביד, וה"ה אם קצץ עם הנכרי בקבלנות לצייר ביתו מותר לצייר מטעם זה. ומ"מ אם יכול לפייסו בדבר מועט שימתין עד אחר ת"ב תע"ב. [מ"ב (סי' ב)].

לצורך מצוה

בנין שהוא לצורך מצוה שרי, [רמ"א (ס"א)], כגון בניית בית למי שאין לו אשה ועדיין לא קיים מצות פריה ורביה. [מ"ב (סי' יד)].

לצורך מצוה דרבים

בנין לצורך מצוה דרבים כגון בית הכנסת מותר. [מ"ב (סי' יב)]. וכן הדין בציור וכיור. [בן איש חי (פ' דברים אות ג)].

מעקה

מותר לבנות מעקה בימים אלו ואף בת"ב שרי. [רוח חיים (סי' תקנא ס"ק ב), מועד לכל חי (סי' י) אות ח (אות עב) ובן איש חי (פ' דברים אות ט)].

חיפוש דירה

מותר לחפש דירה לקניה בימים אלו. אולם אין ראוי לחתום על חוזה מכירה, אלא אם כן חושש שמא יקדמנו אחר. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה ז)].

לעבור דירה

יש אומרים שעלבור לדור לבית חדש שרי, אם מוטל עליו לברך הטוב והמטיב ולא שהחיינו (כגון שיש לו אשה ובנים). [לבושי מרדכי (ח"א סי' קא)]. ומכל מקום עדיף שלא לעבור דירה מר"ח עד אחר ת"ב. [הגר"מ (שליט"א (קרא עלי מועד פי"ג אות ג)]. ובאופן שיש הפסד ממוון (כגון שצריך לשלם דמי שכירות) מותר בכל אופן. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה לא)].

נגרות

הנגרים מותרים לעבוד עבודה שאינה בבנין. ואף להתקין את עבודתם, ולחברם בבית, וכגון ארונות מטבח וכדומה. [אור לציון (פכ"ו סוף הגה א) ואג"מ (ח"ג סי' פב), דלא כהבן איש חי (פ' דברים אות ג) שאסר כיור וציור על עצים של מלאכת הנגרים]. ולענין מוכרים העוסקים במשא ומתן יעויין לעיל.

ציור וכיור שלא בבנין

דוקא ציור וכיור בבנין אסור, אבל צייר שמלאכתו לצייר ציורים, רשאי לצייר אף בימים אלו. [אור לציון (פכ"ו סוף הגה א)].

נטיעה של שמחה

מר"ח עד התענית ממעטים בנטיעה של שמחה. [שו"ע (סי' תקנא ס"א)]. ומ"מ לא אסרו אלא נטיעה, אבל השקיית הגינה וגזיזת עשבים ופריחים שבחצרו שרי. [רבבות אפרים (ח"א סי' שעד)].

שאר הלכות מצויות לבין המצרים ותב"א יצאו לאור בס"ד בגליונות הכאים

ניתן להאזין לשיעורי הלכה

מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א

בקול הלשון - טל. 6761 * יש להקיש 3-3-1 שלווחה 65

(זמן ממוצע של כל שיעור רבע שעה)

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

העלון נתרם בעילום שם להצלת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות בעניני הגליון ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM

